

KLIMATSKE PROMJENE

mr Sanja Pavićević,
samostalni savjetnik

**Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne
sredine**

**Crne Gore
12. oktobar 2009. godine
Podgorica**

sanja.pavicevic@gov.me

Ekološki problemi i pitanja

- **agende brojnih medunarodnih organizacija i država.**
- **cilj minimiziranje gubitaka koji po životnu sredinu nastaju usled eksponencijalne ekspanzije ekonomskih aktivnosti.**
- **nažalost, mnogo ekoloških problema koji su povezani jedni s drugima**
- **jedan od najakutnijih problema problem promjene klime**
- **rast nivoa štetnih gasova**

Zašto se povećava nivo gasova staklene bašte?

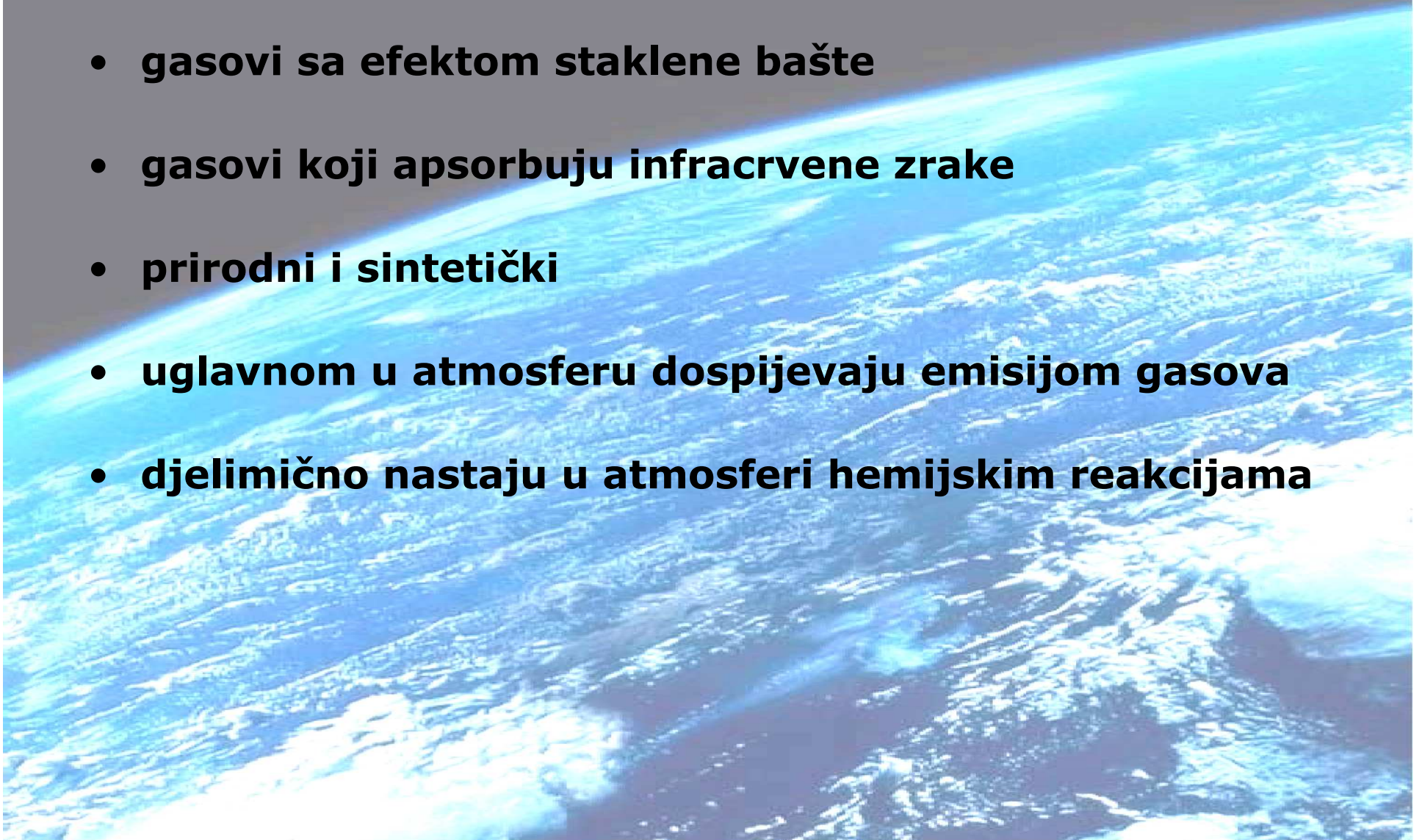
- **industrijalizacija**
- **porast stanovništva**
- **porast saobraćaja**
- **povećana potreba za energijom**
- **povećana upotreba fosilnih goriva**
- **potreba za hranom**
- **osiguranje višeg nivoa životnog standarda**
- **preobražavanje prirodnog zemljišta**

...ovakav trend se i danas nastavlja...

GHG

- **gasovi sa efektom staklene bašte**
- **gasovi koji apsorbuju infracrvene zrake**
- **prirodni i sintetički**
- **uglavnom u atmosferu dopijevaju emisijom gasova**
- **djelimično nastaju u atmosferi hemijskim reakcijama**

Izvori i ponori GHG

...nastajanje- izvori

- sagorijevanjem fosilnih materija (nafta, prirodni gas, ugalj)
- erozijom šuma
- erozijom zemljišta (oksidacija ugljenikovih materija u zemljištu)

... razgradnja- ponori

- okeani i biljke (prije svega velike površine prekrivene šumom) apsorbuju CO₂ iz atmosfere (smanjivanje nivoa CO₂)

GHG čije emitovanje mora biti smanjeno po Kjoto protokolu

- 1. ugljendioksid (CO₂)**
- 2. metan (CH₄)**
- 3. azotsuboksid (N₂O)**
- 4. hlorofluorougljovodonici (H-FCKW/HFC)**
- 5. fluorougljovodonici (FKW/PFC)**
- 6. sumporheksafluorid (SF₆)**

Politika smanjenja emitovanja štetnih gasova

Globalni nivo

- **Konvencija o klimi UNFCCC**

1. Konferencija na vrhu UN, Rio de Žaneiru, 1992
2. industrijske države se obavezale da redukuju emisije štetnih gasova.
3. dogovor o redovnim održavanjima konferencija na temu zaštite klime
4. stupila na snagu 1994
5. do sada ratifikovala većina država svijeta

- **Kjoto protokol**

1. III Konferencija o klimi Kjoto, Japan, 1997
2. industrijske države se obavezale da će zajedničku emisiju 6 najvažnijih **štetnih gasova** smanjiti za najmanje 5% u odnosu na 1990 za period 2008-2012
3. Protokol sadrži i sistem kontrole ispunjenja ovih obaveza.
4. odlučeno osnivanje fondova iz kojih će se podržavati projekti zaštite klime u zemljama u razvoju.

Politika smanjenja emitovanja štetnih gasova Evropski nivo

- **EU 2005 uvela trgovinu emisijama štetnih gasova**

Osnovni principi :

- **veliki emiteri CO₂ moraju da posjeduju prava na emitovanje CO₂.**
- **oni koji u atmosferu emituju manje CO₂ nego što imaju prava na to, mogu da prodaju svoja prava ili dio njih**
- **oni koji emituju više CO₂ nego što imaju prava na to, moraju da dokupe još prava**
- **izdavanjem prava na emitovanje štetnih gasova u atmosferu, ograničava se i samo emitovanje istih**
- **oni koji emituju manje nego što imaju prava, prodajom svojih prava ostvaruju dodatnu finansijsku dobit (nagrađivanje djelovanja koje je usmjereno ka zaštiti klime).**

Politika smanjenja emitovanja štetnih gasova Nacionalni i regionalni nivo

...politika utiče na djelovanje industrije i privatnih preduzetnika:

- stvaranjem olakšica za one koji djeluju u smislu zaštite klime**
- kažnjavanjem djelovanja štetnih po klimu**
- oporezivanjem upotrebe energije (ekološki porez)**
- nagrađivanjem djelovanja koja su usmjerena na zaštitu klime**
- finansijskom podrškom onih koji koriste sunčevu energiju ili ugrađuju toplotnu izolaciju ...**

Ciljevi UNFCCC

...definiše cjelokupan okvir za aktivnosti na unutrašnjem i globalnom nivou, koji se odnosi na klimatske promjene:

- utvrđuje krajnji cilj - stabilizacija koncentracija GHG u atmosferi na nivo koji će spriječiti globalno zagrijavanje i njegove negativne posljedice na životnu sredinu i ekonomski razvoj
- određuje principe
- definiše obaveze za razne grupe zemalja – u Aneksu I i van Aneksa I
- formira set institucija koje omogućavaju vladama da prate sprovođenje Konvencije

Principi UNFCCC (1)

Osnovni principi:

- **zaštita klimatskog sistema za dobrobit sadašnjih i budućih generacija ljudske vrste**
- **preventivne mjere namijenjene procjeni, sprječavanju i ublažavanju posljedica klimatskih promjena i smanjivanju njihovih negativnih efekata**
- **promovisanje održivog razvoja**

Principi UNFCCC (2)

- princip zajedničke, ali izdiferencirane odgovornosti
- razgraničene obaveze:
 1. zemalja u razvoju
 2. zemalja sa prelaznom ekonomijom i industrijski razvijenih zemalja.

Zemlje Aneksa I

Razvijene zemlje = zemlje sa prelaznom ekonomijom i industrijski razvijene zemlje

Svaka od ovih zemalja treba da:

- 1. usvoji nacionalnu politiku i**
- 2. preduzme odgovarajuće mjere za ublažavanje klimatskih promjena, ograničavajući antropogene emisije GHG**

Dodatne obaveze:

- obezbjeđivanje finansijskih sredstava za pružanje podrške zemljama van Aneksa I**
- stabilizacija i smanjenje nacionalnih emisija GHG**

Zemlje van Aneksa I

- obaveza implementacije samo opštih obaveza
- nemaju obavezu kvantifikovanog smanjivanja emisija GHG

Ratifikovanje Konvencije

- **Crna Gora, kao nezavisna država, sukcesijom ratifikovala UNFCCC oktobra 2006. godine**
- **punopravna potpisnica, kao zemlja van Aneksa I, postala u januaru 2007. godine**

Obaveze Crne Gore

•••proizilaze iz UNFCCC definisane članom 4, odnosno članom 12 konvencije:

„...svaka članica će obavještavati Konferenciju članica, preko Sekretarijata, pružajući sljedeće informacije:

- nacionalni inventar antropogenih emisija,
- opis preuzetih ili predviđenih aktivnosti članice vezanih za primjenu Konvencije i
- sve druge informacije koje članica smatra relevantnim

Pravo Crne Gore

- pravo na finansijsku podršku iz namjenskih fondova uspostavljenih u okviru Konvencije, a čije funkcije, u skladu sa odredbama Konvencije, izvršava Globalni fond za životnu sredinu (GEF);
- pravo da izvršava preuzete obaveze u onoj mjeri, u kojoj bude dobila finansijsku podršku, koju treba da obezbijede razvijene zemlje, pri čemu će se u punoj mjeri uzimati u obzir društveno-ekonomski razvoj i prioriteti zemalja u razvoju;
- razvijene zemlje mogu pružati finansijsku podršku zemljama u razvoju i putem bilateralnih ili multilateralnih aranžmana.

Kjoto protokol

- Crna Gora, kao nezavisna država, ratifikovala Kjoto protokol 27. marta 2007. godine
- članica, kao zemlja van Aneks B, 2. septembra 2007. godine.
- pridružila se međunarodnoj zajednici zemalja koje dijele zabrinutost i preduzimaju aktivnu ulogu u ublažavanju negativnih efekata globalnih klimatskih promjena.
- politička vrijednost – doprinos globalnim ekološkim stremljenjima
- ekonomska vrijednost – priliv stranih investicija
- ekološka vrijednost- očuvanje prirodnih potencijala

Implementacija Kjoto protokola

Uslovi:

- ratifikacija Kjoto protokola
 - na dobrovoljnoj osnovi, uključenje u Mehanizme čistog razvoja CDM
 - uspostavljanje institucionalnog i zakonskog okvira za CDM
1. uspostavljanje Nacionalnog ovlašćenog tijela (DNA)
 2. Savjet za mehanizam čistog razvoja i Tehničko operativno tijelo
 3. Uputstvo o načinu rada kriterijumima i rokovima prilikom ocjene i odobravanja potencijalnih CDM projekata i kriterijume i indikatore održivog razvoja.
 4. DNA Crne Gore je zvanično registrovan kod Sekretarijata Konvencije i nalazi se na vebsajtu UNFCCC.

CDM

- **obezbjedjivanje na ekonomski isplativ način priliv stranih investicija u obliku čistih tehnologija**
- **CG posjeduje potencijal za generisanje velikog broja karbon kredita tokom narednih godina usmjeravanjem investicija u sektore:**
 - **energetike,**
 - **upravljanja otpadom,**
 - **šumarstva i**
 - **poljoprivrede.**
- **Ove mogućnosti mogu se realizovati primjenom projekata kojima se smanjuju emisije GHG gasova ili povećava njihovo kaptiranje.**
- **Trenutne aktivnosti na polju mehanizma čistog razvoja (CDM) čini nekoliko projekata u različitim sektorima i različitim fazama razvoja.**

Prvi izvještaj CG o klimatskim promjenama INC

- **ispunjavanje obaveza definisanih Konvencijom**
- **Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine - nacionalni koordinator za realizaciju Konvencije i njenih pratećih protokola**
- **početkom 2008. godine, predlog projekta za odobravanje finansijskih sredstava za izradu INC**
- **Globalni fond za životnu sredinu (GEF)**
- **implementaciona agencija za realizaciju ovog projekta je UNDP**

Cilj projekta izrade INC

- **jačanje tehničkih i institucionalnih kapaciteta CG**
- **klimatske promjene uključiti u sektorske i nacionalne strategije razvoja**
- **nacrt Nacionalne komunikacije - oktobar 2009**
- **finalna verzija i podnošenje Sekretarijatu UNFCCC - oktobar 2010**

INC...do sada uradjeno

- **Inventar GHG**
- **1990**
- **2003**
- **2006**
- 1. saradnja IMELS**
- 2. projekat Techne Consulting**
 - **Draft mitigacionog scenarija**
 - **Draft adaptacionog scenarija**

...trenutne aktivnosti CG

- **Osnovan Regionalni forum za klimatske promjene, Kotor 1. avgust 2009. godine**
- **politička platforma za:**
 - 1. razmjenu informacija i iskustava i**
 - 2. za unaprjeđivanje regionalne saradnje u pogledu suočavanja sa izazovima klimatskih promjena**
- **I regularni sastanak Budva 15. oktobar 2009. godine**
- **osnivači-CG, SRB, MAK, BIH, ALB**
- **posmatrač-HRV**
- **Organizovanje Konferencije o klimatskim promjenama i održivom razvoju u regionu Mediterana i zemljama Jugoistočne Evrope, 16-17. oktobar 2009.**
- **Organizacija sa IMELS**

...problemi - 3 solucije...

- **Crna Gora - potencijalni kandidat za EU**
- 1. smanjenje GHG emisija na dobrovoljnoj bazi**
- 2. promjena statusa**
 - **u okviru Konvencije van Aneksa I u Aneks I**
 - **u okviru Kjoto protokola van Aneksa B u Aneks B**
- 3. zadržavanje postojećeg statusa do trenutka pristupanja EU...u tom slučaju CG može nastaviti da bude domaćin CDM projektima...**

Promjena statusa

- **CG će imati više obaveza za smanjenje emisija pa će biti potrebno uspostaviti ravnotežu između neophodnih napora za borbu protiv klimatskih promjena i potreba dostizanja održivog razvoja u zemlji**
- **Dodatni problem - fleksibilni mehanizmi Kjoto protokola, koji su:**
 - 1. Mehanizam čistog razvoja (CDM),**
 - 2. Zajednička implementacija (JI),**
 - 3. Trgovina emisijama (ETS)**
- **Promjena statusa u okviru Konvencije će dovesti do stanja u kojem više neće moći zemlje Aneksa I sprovesti CDM projekte u zemljama van Aneksa I, među kojima je i Crna Gora, ali će otvoriti mogućnost učestvovanja zemalja van Aneksa I u druga dva mehanizma.**

HVALA NA PAŽNJI!

Pitanja?

sanja.pavicevic@gov.me

tel: 020 482 244